

MONITORING ZAWODÓW DEFICYTOWYCH I NADWYŻKOWYCH

Pierwsze półrocze 2012r.

Głównym celem niniejszego raportu jest analiza zawodów, na które istnieje popyt oraz takich, na które występuje na rynku pracy nadwyżka. Przez zawód deficytowy należy rozumieć zawód, na który występuje na rynku pracy wyższe zapotrzebowanie niż liczba osób poszukujących pracy w tym zawodzie, natomiast przez zawód nadwyżkowy należy rozumieć zawód, na który występuje na rynku pracy mniejsze zapotrzebowanie niż liczba osób poszukujących pracy w tym zawodzie.

Raport dotyczący monitoringu zawodów deficytowych i nadwyżkowych powstał zgodnie z zaleceniami metodycznymi przekazanymi przez Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej. Opracowany raport przedstawia analizę skali i struktury bezrobocia rejestrowanego w Szczecinie w grupach i zawodach oraz popytu na pracę dla poszczególnych zawodów z punktu widzenia ofert pracy zgłaszanych do Powiatowego Urzędu Pracy w Szczecinie.

Przy przygotowaniu sprawozdania korzystano z danych statystycznych Powiatowego Urzędu Pracy w Szczecinie oraz raportów opracowanych przez Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej. Analiza zawodów powstała zgodnie ze stanem na dzień 30.06.2012r. W tym okresie w rejestrach PUP Szczecin było 17982 osoby, w tym 8812 kobiety. Stopa bezrobocia w mieście Szczecin wynosiła 10,4%.

1. ANALIZA BEZROBOCIA WEDŁUG ZAWODÓW.

Statystyki pokazują jak zróżnicowana pod względem zawodów jest grupa osób zarejestrowanych. Najwięcej osób pozostających w rejestrach to bezrobotni bez kwalifikacji zawodowych. W poniższej tabeli zawarto wykaz zawodów, w których liczba osób bezrobotnych jest wysoka.

T-I/P-1 Bezrobotni wg zawodów w powiecie m. Szczecin
Stan w końcu I – półrocza 2012r.

L.p.	Kod zawodu	Nazwa zawodu	Bezrobotni ogółem	w tym				
				kobiety	absolwenci		powyżej 12 miesięcy	
					razem	kobiety	razem	kobiety
1.	000000	Bez zawodu	6029	2761	84	36	1145	552
2.	522301	Sprzedawca	969	880	8	8	393	358
3.	331403	Technik ekonomista	499	440	3	3	215	198
4.	263102	Ekonomista	400	265	22	12	115	83
5.	722204	Ślusarz	337	7	0	0	106	1
6.	311504	Technik mechanik	305	14	1	0	89	1
7.	753105	Krawiec	239	233	3	3	78	76
8.	512001	Kucharz	204	107	1	1	57	33
9.	723105	Mechanik samochodów osobowych	158	0	0	0	41	0
10.	751201	Cukiernik	141	71	1	1	38	25
11.	514101	Fryzjer	135	131	2	2	44	44
12.	711202	Murarz	130	1	0	0	42	0
13.	911207	Sprzątaczką biurowa	126	123	0	0	65	65
14.	263204	Socjolog	122	90	7	4	29	22
15.	235107	Pedagog	116	105	7	7	38	34

W przeciągu I półrocza omawianego roku w obrębie struktury zawodów nastąpiły niewielkie zmiany wobec wcześniejszych okresów sprawozdawczych. Zmianie uległa struktura liczebna, pojawił się też nowy zawód - pedagog.

Jak wynika z danych zebranych w powyższej tabeli, w I połowie 2012 roku najwięcej zarejestrowanych bezrobotnych posiadało zawody: sprzedawca, technik ekonomista, ekonomista, ślusarz, technik mechanik oraz krawiec.

Zauważyć można również, że nadal obsadzenie podstawowych stanowisk jest większym problemem niż brak specjalistów. Obserwujemy brak chętnych do sprzątania, sprzedaży itp., mimo iż osoby posiadające m.in. oba te zawody stanowią znaczny procent wśród zarejestrowanych w urzędzie pracy. Wyjaśnien tego paradoksu może być wiele, osoby pozostające w rejestrach PUP w znaczącej części są to długotrwale bezrobotni – a więc grupa, którą najtrudniej ponownie wprowadzić na rynek pracy, są to osoby z bardzo niską motywacją do pracy. Część z nich w trakcie pozostawania w rejestrach urzędu podniosła swoje kwalifikacje lub całkowicie przekwalifikowała się i w chwili obecnej szuka zatrudnienia w nowym zawodzie. Wielu z klientów PUP posiada przeciwwskazania lekarskie do podejmowania pracy w posiadanym zawodzie. Nie można także pominąć faktu, iż niejednokrotnie proponowane przez pracodawcę warunki zatrudnienia nie są satysfakcjonujące dla potencjalnych kandydatów do pracy.

2. ANALIZA OFERT PRACY WEDŁUG ZAWODÓW.

Bardzo ważnym elementem monitoringu rynku pracy jest analiza napływu ofert pracy, która pozwala na określenie skali nadwyżki i deficytu zasobów pracy w układzie zawodów i specjalności oraz grup zawodów.

Poniższa tabela przedstawia, w jakich zawodach w I połowie 2012 roku pracodawcy za pośrednictwem Powiatowego Urzędu Pracy poszukiwali najwięcej osób.

T-1/P-3 Oferty pracy wg zawodów w powiecie m. Szczecin w I – półroczu 2012r.

L.p.	Kod zawodu	Nazwa zawodu	Oferty pracy	
			zgłoszone w I-półroczu	w końcu I-półrocza
1.	515303	Robotnik gospodarczy	227	21

2.	411004	Technik prac biurowych	192	36
3.	911207	Sprzątaczką biurowa	97	18
4.	524404	Telemarketer	84	61
5.	833101	Kierowca autobusu	70	10
6.	334306	Technik administracji	66	2
7.	522301	Sprzedawca	64	4
8.	512001	Kucharz	61	3
9.	432103	Magazynier	54	40
10.	413201	Operator wprowadzania danych	40	40
11.	721402	Monter kadłubów okrętowych	39	0
12.	931301	Robotnik budowlany	39	2
13.	522302	Sprzedawca w branży mięsnej	33	4
14.	000000	Bez zawodu	29	0
15.	332203	Przedstawiciel handlowy	29	3

Jednym z warunków poprawy sytuacji na rynku pracy jest nieustanny napływ nowych ofert zatrudnienia. Ogółem do PUP w Szczecinie w omawianym okresie wpłynęło 2412 ofert pracy (łącznie z ofertami subsydiowanymi), czyli o 796 mniej niż w tym samym okresie roku ubiegłego. Mimo to nie wszystkie oferty pracy zostają zrealizowane wpływają na to m.in.: problem nieaktualności lub braku pełnych kwalifikacji zawodowych, jakie posiadają osoby poszukujące pracy.

Aby przeciwdziałać takiemu stanowi rzeczy tut. urząd oferuje możliwość uaktualnienia, podniesienia lub zdobycia nowych kwalifikacji zawodowych przez osoby bezrobotne organizując szkolenia grupowe i indywidualne.

Najwięcej wolnych miejsc pracy wykazano w następujących zawodach: robotnik gospodarczy, technik prac biurowych, sprzątaczką biurowa oraz telemarketer.

W przypadku robotnika gospodarczego ten popyt może jednak wynikać z ofert zatrudnienia przy pracach społecznie użytecznych, które nie stanowią trwałych miejsc pracy. Podobnie jest

z zapotrzebowaniem na pracowników biurowych, co wynika w większej mierze z dogodnej dla pracodawcy formy aktywizacji osób bezrobotnych, jaką jest staż, niż rzeczywistej liczby wolnych miejsc pracy.

Warto zwrócić uwagę, że w każdym z czołowych zawodów biorąc pod uwagę ilość napływu ofert pracy nie ma zawodu, do wykonywania, którego byłoby konieczne wykształcenie wyższe. Systematycznie rośnie zapotrzebowanie na pracowników posiadających kwalifikacje zawodowe na poziomie przynajmniej średnim, choć nadal pracodawcy zgłaszają wiele ofert dla osób posiadających podstawowe umiejętności.

3. ANALIZA ZAWODÓW DEFICYTOWYCH I NADWYŻKOWYCH.

Raport zawodów deficytowych i nadwyżkowych sporządzono w oparciu o wskaźniki zawarte w zaleceniach metodycznych do prowadzenia monitoringu. Właściwa interpretacja danych wymaga zapoznania się z definicją wskaźnika intensywności deficytu lub nadwyżki zawodów.

W – Wskaźnik intensywności deficytu lub nadwyżki zawodów (iloraz średniej miesięcznej liczby ofert pracy w danym zawodzie zgłoszonych w danym roku do średniej miesięcznej napływu bezrobotnych w danym zawodzie w takim samym okresie).

Analizując zawody deficytowe i nadwyżkowe zauważyć można, że zostały one spolaryzowane dodatkowo poprzez odniesienie się do wyodrębnionego na określonym pułapie średniej miesięcznej nadwyżki (deficytu) podaży siły roboczej, co pozwoliło na wyłonienie faktycznie istotnych z punktu widzenia regionalnego rynku pracy zawodów i wskazanie ich w postaci rankingu ujętego w poniższej tabeli. Wychodząc z założenia, że oprócz wskaźnika intensywności deficytu (nadwyżki) równie istotna jest kwestia wartości średniego miesięcznego deficytu (nadwyżki), w poniższym raporcie zostały umieszczone również takie zwody, które przy relatywnie niskim wskaźniku notowały bardzo duży średni miesięczny deficyt (nadwyżkę). Przykładem jest choćby zawód technik prac biurowych, który przy wskaźniku deficytu zaledwie 5,6 notował, co miesiąc średnio 32 oferty wpływające do PUP, czyli więcej niż rejestrujących się w tym zawodzie. Pomimo tego, iż poniższa analiza ułożona została ułożona w oparciu o malejącą wartość deficytu (nadwyżki), w kolumnie 6

czerwonym kolorem wyróżniono zawody o największej wartości średniego miesięcznego deficytu (nadwyżki).

3.1. ZAWODY DEFICYTOWE ($W > 1,1$).

T-I/P-4 Zawody deficytowe w powiecie m. Szczecin
w I – półroczu 2012r.

L.p.	Kod zawodu	Nazwa zawodu	Średnia miesięczna liczba ofert pracy zgłoszonych w I-półroczu	Średnia miesięczna liczba zarejestrowanych w I-półroczu	Średnia miesięczna (nadwyżka) deficyt podaży siły roboczej w I-półroczu	Wskaźnik intensywności (nadwyżki) deficytu zawodów
1.	833101	Kierowca autobusu	11,6667	0,3333	-11,3333	35,0000
2.	122103	Kierownik przedsiębiorstwa świadczącego usługi z zakresu marketingu i sprzedaży	3,3333	0,1667	-3,1667	20,0000
3.	332101	Agent ubezpieczeniowy	3,3333	0,1667	-3,1667	20,0000
4.	341202	Opiekun osoby starszej	2,8333	0,1667	-2,6667	17,0000
5.	711101	Konserwator budynków	2,8333	0,1667	-2,6667	17,0000
6.	522302	Sprzedawca w branży mięsnej	5,5000	0,3333	-5,1667	16,5000

7.	911102	Sprzątaczkadomowa	2,5000	0,1667	-2,3333	15,0000
8.	413201	Operatorwprowadzaniadanych	6,6667	0,5000	-6,1667	13,3333
9.	541307	Pracownikochrony fizycznejbez licencji	3,8333	0,3333	-3,5000	11,5000
10.	422201	Pracownikcentrum obsługi telefonicznej (pracownik call center)	1,0000	0,1667	-0,8333	6,0000
11.	541306	Portier	1,0000	0,1667	-0,8333	6,0000
12.	911203	Pokojowa	3,0000	0,5000	-2,5000	6,0000
13.	411004	Technik pracbiurowych	32,0000	5,6667	-26,3333	5,6471
14.	515303	Robotnikgospodarczy	37,8333	7,5000	-30,3333	5,0444
15.	532201	Opiekunkadomowa	0,8333	0,1667	-0,6667	5,0000
16.	723304	Mechanik maszyni urządzeń do obróbki metali	0,8333	0,1667	-0,6667	5,0000
17.	832202	Kierowcasamochodudostawczego	0,8333	0,1667	-0,6667	5,0000
18.	753202	Krojczy	0,6667	0,1667	-0,5000	4,0000
19.	132101	Główny technolog	0,5000	0,1667	-0,3333	3,0000
20.	334101	Kierownik biura	0,5000	0,1667	-0,3333	3,0000
21.	524302	Konsultant / agent sprzedaży bezpośredniej	0,5000	0,1667	-0,3333	3,0000

22.	741103	Elektryk	1,0000	0,3333	-0,6667	3,0000
23.	334306	Technik administracji	11,0000	3,8333	-7,1667	2,8696
24.	331203	Referent (asystent) bankowości	0,8333	0,3333	-0,5000	2,5000
25.	412001	Sekretarka	2,8333	1,1667	-1,6667	2,4286
26.	962902	Dozorca	4,0000	1,6667	-2,3333	2,4000
27.	911207	Sprzątaczką biurowa	16,1667	6,8333	-9,3333	2,3659
28.	962906	Woźny	1,1667	0,5000	-0,6667	2,3333
29.	711504	Szkućnik	2,6667	1,1667	-1,5000	2,2857
30.	332203	Przedstawiciel handlowy	4,8333	2,1667	-2,6667	2,2308

Na podstawie danych za pierwsze półrocze 2011r. nie można wyciągnąć istotnych wniosków o tendencji występującej w zawodach deficytowych w roku 2012.

Innymi słowy, struktura czołowych zawodów deficytowych na I półrocze 2011 wygląda nieco inaczej niż w analizowanym tu okresie. Wyjątkiem są m.in. zawody kierowca autobusu, technik administracji, dozorca oraz sprzedawca w branży mięsnej gdzie nastąpił średniomiesięczny wzrost ofert pracy na tle pierwszego półrocza 2011r. oraz zawody konserwator budynków, pracownik ochrony fizycznej, technik prac biurowych, robotnik gospodarczy, elektryk oraz sekretarka gdzie nastąpił średniomiesięczny spadek ofert pracy na tle ubiegłego roku. Pod względem średniej ilości zgłaszanych ofert pracy w ciągu miesiąca, najbardziej poszukiwanym zawodem jest robotnik gospodarczy (37 ofert składanych w ciągu m-ca) oraz technik prac biurowych (32 oferty składane w ciągu m-ca). Istotną rolę odgrywa również zawód: sprzątaczką biurowa.

Analiza powyższego wskaźnika intensywności deficytu zawodów wykazała, że w pierwszej połowie 2012 r. do zawodów deficytowych zaliczyliśmy między innymi: kierowca autobusu, kierownik przedsiębiorstwa świadczącego usługi z zakresu marketingu

i sprzedaży, agent ubezpieczeniowy, opiekun osoby starszej, konserwator budynków oraz sprzedawca w branży mięsnej.

W zestawieniu tym nie zostały uwzględnione zawody w przypadku, których wartość wskaźnika deficytu osiągnęła poziom maximum (MAX). Oznacza to, że pracodawcy złożyli zapotrzebowanie w danym zawodzie, jednak w ewidencji Powiatowego Urzędu Pracy w Szczecinie nie figurowali bezrobotni posiadający taki zawód. Dla przykładu możemy tu przytoczyć następujące profesje: grafik komputerowy DTP, logopeda, specjalista dietetyk, specjalista ds. zamówień publicznych, laborant weterynaryjny, pracownik biura podróży, pedikiurzystka, telemarketer, pracownik ochrony fizycznej I stopnia oraz wiele innych.

3.2. ZAWODY NADWYŻKOWE ($W < 0,9$).

W poniższej tabeli nie uwzględniono zawodów o intensywności nadwyżki równej, „0” czyli takiej, dla których w analogicznym okresie nie wpłynęła żadna oferta pracy. Pracodawcy nie byli, więc zainteresowani zatrudnieniem osób poszukujących pracy w takich zawodach jak: fizyk, matematyk, lekarz, inżynier elektryk, nauczyciel wychowania fizycznego, politolog, teolog, socjolog, tłumacz języka angielskiego, technik weterynarii, fotograf, strażak, florysta, technik usług kosmetycznych, listonosz oraz wiele, wiele innych.

T-I/P-4 Zawody nadwyżkowe w powiecie m. Szczecin w I – półroczu 2012r.

L.p.	Kod zawodu	Nazwa zawodu	Średnia miesięczna liczba ofert pracy zgłoszonych w I-półroczu	Średnia miesięczna liczba zarejestrowanych bezrobotnych w I-półroczu	Średnia miesięczna nadwyżka (deficyt) podaży siły roboczej w I-półroczu	Wskaźnik intensywności nadwyżki (deficytu) zawodów
1.	263102	Ekonomista	0,1667	56,5000	56,3333	0,0029
2.	331403	Technik ekonomista	0,1667	43,0000	42,8333	0,0039

3.	000000	Bez zawodu	4,8333	786,1667	781,3333	0,0061
4.	235107	Pedagog	0,1667	15,3333	15,1667	0,0109
5.	753105	Krawiec	0,3333	22,1667	21,8333	0,0150
6.	311504	Technik mechanik	0,6667	38,0000	37,3333	0,0175
7.	723105	Mechanik samochodów osobowych	0,3333	17,6667	17,3333	0,0189
8.	713102	Malarz budowlany	0,1667	7,8333	7,6667	0,0213
9.	311204	Technik budownictwa	0,1667	7,6667	7,5000	0,0217
10.	242219	Specjalista ds. integracji europejskiej	0,1667	6,1667	6,0000	0,0270
11.	721306	Blacharz samochodowy	0,1667	5,6667	5,5000	0,0294
12.	351203	Technik informatyk	0,3333	8,8333	8,5000	0,0377
13.	242218	Specjalista ds. badań społeczno-ekonomicznych	0,1667	4,1667	4,0000	0,0400
14.	242304	Doradca zawodowy	0,1667	4,0000	3,8333	0,0417
15.	751201	Cukiernik	0,6667	13,6667	13,0000	0,0488
16.	723307	Mechanik maszyn i urządzeń przemysłowych	0,5000	10,1667	9,6667	0,0492
17.	216101	Architekt	0,3333	6,6667	6,3333	0,0500
18.	311922	Technik technologii drewna	0,1667	3,3333	3,1667	0,0500

19.	241306	Specjalista ds. finansów	0,1667	3,1667	3,0000	0,0526
20.	214106	Logistyk	0,5000	9,1667	8,6667	0,0545
21.	213206	Inżynier rybactwa	0,1667	3,0000	2,8333	0,0556
22.	321301	Technik farmaceutyczny	0,1667	2,8333	2,6667	0,0588
23.	311408	Technik elektronik	0,1667	2,6667	2,5000	0,0625
24.	314205	Technik ogrodnik	0,1667	2,6667	2,5000	0,0625
25.	241103	Specjalista ds. rachunkowości	0,3333	4,5000	4,1667	0,0741
26.	711202	Murarz	1,1667	15,5000	14,3333	0,0753
27.	228903	Kosmetolog	0,1667	2,1667	2,0000	0,0769
28.	712904	Technolog robot wykończeniowych w budownictwie	0,1667	2,0000	1,8333	0,0833
29.	723103	Mechanik pojazdów samochodowych	0,8333	9,6667	8,8333	0,0862
30.	263302	Historyk	0,1667	1,8333	1,6667	0,0909

Zawody nadwyżkowe, a więc jedno z bardziej niepokojących zjawisk na rynku pracy na przełomie lat 2011/2012 wykazują duże podobieństwo. Oznacza to, że sytuacja na rynku pracy dla wielu zawodów nie zmieniła się. W sytuacji najgorszej (podobnie jak w roku poprzednim) pozostają osoby nieposiadające zawodu. Stanowią najbardziej liczną kategorię osób rejestrujących się w urzędzie pracy, podczas gdy napływające oferty zawsze wskazują na konkretny zawód.

Zawodami nadwyżkowymi wykazującymi wysoką wartość wskaźnika intensywności nadwyżki (deficytu) zawodu są: ekonomista, technik ekonomista, pedagog oraz krawiec.

Istotnym zjawiskiem jest stale zła sytuacja zawodu, jakim jest ekonomista, socjolog lub pedagog. Zawody te, wymagają studiów wyższych, jednak na szczecińskim rynku pracy panuje niedobór ofert pracy dla osób z takimi kwalifikacjami.

Struktura zawodów nadwyżkowych nie wskazuje jednoznacznie na określone rodzaje pracy. Choć licznie reprezentowane są zawody techniczne (technik mechanik, technik ekonomista, technik ogrodnik, technik farmaceutyczny, technik budownictwa), to swój udział mają również zawody niewymagające kwalifikacji technicznych (cukiernik, krawiec, murarz) a nawet takie, które wymagają studiów wyższych (ekonomista, pedagog, logistyk, historyk).

Warto zauważyć, że ranking zawodów nadwyżkowych jest zdecydowanie bardziej rozbudowany niż w przypadku zawodów deficytowych – wynika to z „nadwyżkowego” charakteru całego rynku pracy oraz bardziej wyrazistych wskaźników nadwyżki. Biorąc pod uwagę dodatkowe kryterium, jakim jest tu wartość średniej miesięcznej nadwyżki podaży pracy zawód malarz należy traktować jako mniej deficytowy niż ujęty w rankingu na dalszym miejscu zawód murarz. Miesięcznie w przypadku malarza budowlanego 7 osób rejestrujących się nie ma ofert zatrudnienia w swym zawodzie, podczas gdy w przypadku murarza liczba ta wynosi 15.

Monitoring zawodów deficytowych i nadwyżkowych dla miasta Szczecin dotyczący pierwszego półrocza 2012 roku pokazał, że sytuacja na lokalnym rynku pracy jest nadal trudna. Stopa bezrobocia w porównaniu z I półroczem 2011 roku wzrosła o wartość 0,8%. Problem bezrobocia jest bardzo złożony i należy pamiętać, że analiza ilościowa nie jest w stanie w pełni go oddać. Podstawą do opracowania niniejszego monitoringu są dane pochodzące z rejestrów Powiatowego Urzędu Pracy, dotyczące bezrobotnych oraz ofert pracy.

Przedstawione opracowanie nie ukazuje pełnego obrazu sytuacji bezrobotnych, analizuje jedynie dane dostępne w systemie informatycznym SYRIUSZ. Nie ma możliwości włączenia w badanie wszystkich bezrobotnych, którzy w rzeczywistości nie pracują, jednak nie pozostają w oficjalnych rejestrach. Identyczna sytuacja ma miejsce w przypadku ofert pracy, tylko niektóre są zgłaszane do urzędu pracy, pracodawcy często poszukują pracowników korzystając z innych sposobów ogłaszania ofert pracy.

Ponadto kwalifikacje zawodowe wielu bezrobotnych dezaktualizują się. Znaczna część osób zarejestrowanych w Powiatowym Urzędzie Pracy nie jest zainteresowana podjęciem zatrudnienia, a ich rejestracja w urzędzie jest związana z chęcią korzystania z

bezpłatnej opieki zdrowotnej, na podstawie ubezpieczenia przez urząd pracy. Osoby takie są wyrejestrowywane z urzędu pracy przy odmowie propozycji odpowiedniej pracy.

Jednak pomimo wszelkich nieścisłości, oraz wątpliwości w/w opracowanie dotyczące lokalnego rynku pracy jest niezbędnym elementem, ponieważ stanowi bogate źródło informacji dla zainteresowanych osób. Obrazuje ono sytuację oraz może stać się podstawą do kreowania działań na rzecz przeciwdziałania bezrobociu.

Na podstawie zgromadzonych danych można wywnioskować:

1. Na koniec pierwszego semestru 2012r. nastąpił wzrost stopy bezrobocia o 0,8 % w porównaniu z tym samym okresem roku ubiegłego.
2. Liczba bezrobotnych zarejestrowanych w Powiatowym Urzędzie Pracy w Szczecinie, na koniec badanego okresu zwiększyła się w stosunku do czerwca 2011 roku o 1144 osoby.
3. Najliczniejsza grupa bezrobotnych to między innymi: sprzedawca, technik ekonomista, ekonomista, ślusarz oraz technik mechanik.
4. W pierwszej połowie 2012 roku pozyskano 2412 oferty pracy, natomiast w pierwszym półroczu 2011 roku liczba ta wyniosła 3208 ofert. Odnotowaliśmy, więc w tym okresie spadek liczby ofert zatrudnienia o 796.
5. Największa liczba ofert pracy jest skierowana do: robotnik gospodarczy, technik prac biurowych, sprzątaczkę biurową, telemarketer oraz kierowca autobusu (w zestawieniu uwzględniono również oferty pracy subsydiowanej, czyli: staże, przygotowania zawodowe, roboty publiczne i prace interwencyjne).
6. Zawody nadwyżkowe to między innymi: ekonomista, technik ekonomista, pedagog, krawiec oraz technik mechanik.
7. Zawody deficytowe to między innymi: kierowca autobusu, kierownik przedsiębiorstwa świadczącego usługi z zakresu marketingu i sprzedaży, agent ubezpieczeniowy, opiekun osoby starszej, konserwator budynków oraz sprzedawca w branży mięsnej.